

AZ ISKOLA DEMOKRATIKUS JELLEGÉNEK MEGÍTÉLÉSE 7. ÉS 11. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES VIZSGÁLAT ALAPJÁN

Kinyó László

SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai demokrácia; állampolgári kompetencia; pedagógiai értékelés

Az intézményes nevelés egyik alapvető feladata a mindennapi élethez szükséges demokratikus magatartásformák és a társadalmi együttélés normáinak kialakítása. Ugyanakkor viszonylag kevés adattal rendelkezünk arról, hogyan ítélik meg a tanulók az iskola demokratikus jellegét (pl. Csáki, 2009), illetve az iskolában megélt demokratikus tapasztalatokat milyen tényezők befolyásolják (Torney-Purta és mtsai, 2001). Hiánypótlónak tekinthetők azok a kutatások, amelyek kidolgozott elméleti modell bázisán e kérdéskör hazai vizsgálatát tűzik ki célul.

2010 tavaszán iskolatípusok szerinti reprezentatív vizsgálatot végeztünk a dél-alföldi régió 7. és 11. évfolyamos tanulói körében, melyben célul tűztük ki az állampolgári kompetencia egyes összetevőinek vizsgálatát. Előadásunk a 7. (n=432) és a 11. (n=491) évfolyamos tanulók körében az iskolai demokrácia és a tanórai klíma megítélésével kapcsolatos eredményeket mutatja be. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy (1) a 7. és a 11. évfolyamos tanulók hogyan ítélik meg iskolájuk demokratikus jellegét, (2) az iskolai demokrácia vizsgált összetevői milyen életkor, képzési típus és nemek szerinti jellemzőkkel rendelkeznek, valamint (3) a demokrácia gyakorlásának iskolai lehetőségei milyen összefüggést mutatnak a diákok állampolgári tudásával. Kutatásunkhoz saját fejlesztésű, faktoranalízissel validált mérőeszközt használtunk. Az alkalmazott kérdőív alskálaja (1) a tanárok iránti bizalom, (2) a tanulói vélemények tiszteletben tartása és a véleménynyilvánítás órai lehetősége, (3) az iskola állapotának megőrzése, valamint (4) a diákönkormányzati javaslatok hasznosságának megítélése alapján jellemzi az iskola belső világának meghatározó szociális aspektusát.

Az eredmények alapján az iskola demokratikus viszonyait jellemző változók megítélése – a tanulói vélemények tiszteletben tartása és a véleménykifejezés lehetősége kivételével – szignifikánsan alacsonyabb a 11. évfolyamon. A szakközépiskolások és a gimnazisták jobban megbíznak tanáraikban, mint a szakiskolások. A gimnazisták szerint a tanárok gyakrabban tiszteletben tartják a diákok véleményét és gyakrabban adnak lehetőséget a vélemények kifejezésére az órán, mint a szakiskolásoknál. A kérdőív-tételek nem szerinti vizsgálata a lányok szignifikánsan nagyobb mértékű egyetértéséről tanúskodik a tanórai véleménynyilvánítás lehetősége és a diákönkormányzat működésének hatékonyságával kapcsolatban. A korrelációs elemzések ($p < 0,01$) szignifikáns, de gyenge összefüggéseket mutattak az állampolgári-tudás-teszt eredményei és az iskolai demokráciát komplexen jellemző összevont változó között ($r_7 = 0,14$, $r_{11} = 0,19$), ám a regresszióelemzések egyik évfolyamon sem támasztották alá az iskolai demokrácia teszteredményekre gyakorolt hatását.

A kutatást a TÁMOP-3.1.9-08/01-2009-0001 projekt támogatta.